

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

**ЕКСПЕРТ:
ПАРАДИГМИ ЮРИДИЧНИХ НАУК
І ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**

**EXPERT: PARADIGM OF LAW
AND PUBLIC ADMINISTRATION**

№ 3 (35), 2025

Видавничий дім
«Гельветика»
2025

Експерт: парадигми юридичних наук
і державного управління
Видається з 2018 року
Періодичність: 4 рази на рік
Друкується за рішенням Вченої ради
Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 10 від 19.11.2025)
Видання є таким, що реферується в міжнародних
та вітчизняних наукометричних базах:
Index Copernicus, ResearchBib,
Turkish Education Index, Polish Scholarly Bibliography,
Google Scholar, “Україніка наукова”, ESJI.
Реєстрація суб’єкта у сфері онлайн-медіа:
Рішення Національної ради України з питань телебачення
і радіомовлення № 3053 від 07.11.2024 року.
Ідентифікатор медіа: R40-05594.
Суб’єкт у сфері онлайн-медіа – Приватне акціонерне
товариство «Вищий навчальний заклад
«Міжрегіональна Академія управління персоналом»
(вул. Фрометівська, буд. 2, м. Київ, 03039,
iapm@iapm.edu.ua, тел. (044) 490-95-00).
Відповідно до Наказу Міністерства освіти і науки України
від 28.12.2019 № 1643 (Додаток 4) журнал включено
до Переліку наукових фахових видань України
у категорії «Б».
Спеціальності: D8 – Право, D9 – Міжнародне право.
Статті у виданні перевірені на наявність плагіату
за допомогою програмного забезпечення
StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.
Відповідальність за зміст, достовірність фактів, цитат,
цифр несуть автори матеріалів. Редакція залишає
за собою право на незначне редагування і скорочення
(зі збереженням авторського стилю та головних
висновків). Редакція не завжди поділяє думки авторів
та не несе відповідальності за надану ними інформацію.
Матеріали подано в авторській редакції.
Передрук — тільки з дозволу редакції.
Адреса редакційної колегії:
ПрАТ “ВНЗ “Міжрегіональна Академія
управління персоналом”
вул. Фрометівська, 2, Київ, Україна, 03039
Офіційний сайт видання:
www.journals.maup.com.ua/index.php/expert

Expert: paradigm of law
and public administration
Published from 2018
Pereodisity: 4 times a year
Published by the decision of Academic council
of Interregional Academy of Personnel Management
(Protocol № 10 from November 19, 2025)
Collection is included to the international
and domestic scientometrics databases Index
Copernicus International, ResearchBib, Turkish Education
Index, Polish Scholarly Bibliography, Google Scholar,
“Україніка наукова”, ESJI.
Registration of online media:
Decision of the National Council of Television
and Radio Broadcasting of Ukraine: Decision
No. 3053 as of 07.11.2024. Media ID: R40-05594.
Media entity – Private Joint-Stock Company
«Higher education institution
«Interregional Academy of Personnel Management»
(03039, Kyiv, Frometivska str., 2,
iapm@iapm.edu.ua, tel. (044) 490-95-00).
According to the Order of the Ministry of Education
and Science of Ukraine (Annex 4), the journal is included
in the List of scientific professional publications of Ukraine,
which have been assigned the category «B».
Subject Areas: D8 – Law, D9 – International law.
The articles were checked for plagiarism
using the software StrikePlagiarism.com developed
by the Polish company Plagiat.pl.
The authors are responsible for the content,
accuracy of the facts, quotes, numbers. The editors reserves
the right for a little change and reduction
(with preservation of the author’s style and main
conclusions). Editors can not share the world views of the
authors and are not responsible for the information provided.
Materials filed in the author’s edition.
Reprinting — with the editorial’s permission strictly.
Address of the editorial board:
Interregional Academy of Personnel Management
Str. Frometivska, 2, Kyiv, Ukraine, 03039
Official site:
www.journals.maup.com.ua/index.php/expert

Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління : збірник. № 3 (35), 2025. Київ : ПрАТ
“ВНЗ “Міжрегіональна Академія управління персоналом”, 2025. 36 с.

Головний редактор

Щокін Ростислав Георгійович, доктор юридичних наук, професор, Президент Міжрегіональної Академії управління персоналом

Члени редакційної колегії:

Яблонська-Бонса Йоланта, професор, доктор юридичних наук, керівник кафедри теорії, філософії та історії права Академії Леона Козьмінського в Варшаві, головний редактор часопису «Критика права» (Польща)

Міхальський Томаш, доктор наук, доцент кафедри регіонального розвитку Гданського університету (Польща)

Ніколас Шмітт, кандидат наук, старший науковий співробітник Інституту федералізму Університету Фрібургу (Швейцарія)

Перцев Роман Валерійович, кандидат юридичних наук, відділ ідентифікації та криміналістики (DIFC) Поліція Ізраїлю, Єрусалим (Ізраїль)

Акімова Людмила Миколаївна, доктор наук з державного управління, професор, заслужений працівник освіти України, професор кафедри фінансів та економічної безпеки Національного університету водного господарства та інженерії навколишнього середовища, *l_akimova@ukr.net*

Якимчук Аліна Юріївна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри державного управління, права та гуманітарних наук, Херсонського державного аграрно-економічного університету

Вечорек Лешик, доктор габілітований, доцент, завідувач кафедри кримінального права, кримінології та криміналістики факультету юридичних і суспільних наук Університету ім. Яна Кохановського в м. Кельце (Республіка Польща)

Яскренія Єжи, професор, доктор габілітований, декан факультету юридичних і суспільних наук Університету ім. Яна Кохановського в м. Кельце, завідувач кафедри конституційного, європейського і міжнародного публічного права, віцепрезидент Правління Польського Товариства конституційного права, спікер Товариства польських парламентаріїв, член Правління Європейського Товариства колишніх парламентаріїв Ради Європи (FP-AP) в Парижі (Республіка Польща)

Хаджирадева Світлана Костянтинівна, доктор наук з державного управління, професор, заступник директора Української школи урядування

Яровой Тихон Сергійович, доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри міжнародних відносин та політичного консалтингу Інституту права та суспільних відносин Університету «Україна»

Заросило Володимир Олексійович, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності Міжрегіональної Академії управління персоналом

Сопілко Ірина Миколаївна, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, декан юридичного факультету Національного Авіаційного Університету

Кисленко Дмитро Петрович, доктор педагогічних наук, кандидат юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник, Національний університет оборони України імені Івана Черняховського

Рябцев Геннадій Леонідович, доктор наук з державного управління, професор, професор Києво-Могилянської школи урядування

Барабаш Юрій Григорович, доктор юридичних наук, професор, проректор з навчальної роботи Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Скрипнюк Олександр Васильович, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, директор Інституту держави і права імені В. М. Корецького Національної академії наук України

Губанов Олег Олександрович, доктор юридичних наук, професор, доцент кафедри службового та медичного права, Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Нестерович Володимир Федорович, доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри державно-правових дисциплін Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка

Тимошенко Юрій Петрович, кандидат юридичних наук, професор, заступник директора Навчально-наукового інституту права імені князя Володимира Великого Міжрегіональної Академії управління персоналом

Швець Катерина Павлівна, доктор наук з державного управління, кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри цивільно-правових дисциплін та міжнародного права Міжрегіональна Академія управління персоналом

Муравйов Кирило Володимирович, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного, фінансового та банківського права, Міжрегіональна Академія управління персоналом

Нестор Віталій Романович, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри теорії держави і права та конституційного права, Міжрегіональна Академія управління персоналом

Амелін Олександр Юрійович, кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності, Міжрегіональна Академія управління персоналом

Адам Адріан Останек, доктор наук, доктор габілітований, професор Військового технологічного університету (Польща)

Мануель Давид Массено, доцент Політехнічного інституту Бежа (Португалія)

Агнешка Шпак, доктор габілітований, професор кафедри міжнародної безпеки Інституту досліджень безпеки, Торунь (Польща)

Олександра Леткова, доктор права, доцент, юридичний факультет Університету Матея Бела, Банска Бистрица (Словаччина)

Мартін Белтран Сауседо, кандидат наук, професор, юридичний факультет Abogado Ponciano Arriaga Leija, Автономний університет Сан-Луїс-Потосі (Мексика)

Chief Editor

Shehokin Rostyslav Heorhiiovych, Doctor of Law, Professor, President of the Interregional Academy of Personnel Management

Members of the editorial board:

Jablonska-Bonsa Jolanta, Professor, Doctor of Law, Head of the Department of Theory, Philosophy and History of Law Kozminski University, Editor-in-Chief of Critique of Law (Poland)

Tomasz Michalski, Doctor of Science, Associate Professor at the Department of Regional Development, University of Gdansk (Poland)

Nicolas Schmitt, PhD, Senior Researcher at the Institute of Federalism, University of Fribourg (Switzerland)

Pertsev Roman Valeriiovych, PhD in Law, Division of Identification and Forensic Science (DIFC) of Israel Police, Jerusalem (Israel)

Akimova Lyudmyla Mykolayivna, Doctor of Science in Public Administration, Professor, Honored Education Worker of Ukraine, Professor at the Department of Financial and Economic Security, National University of Water and Environmental Engineering (Ukraine)

Yakymchuk Alina Yuriivna, Doctor of Economics, Professor, Professor of the Department of Public Administration, Law and Humanities, Kherson State Agrarian and Economical University (Ukraine)

Vechorok Leshyk, Doctor Habilitated, Associate Professor, Head of the Department of Criminal Law, Criminology and Criminology, Faculty of Law and Social Sciences, Jan Kochanowski University of Kielce (Republic of Poland)

Yaskrenia Jerzy, Professor, Doctor Habilitated (Dr. Hab.), Dean of the Faculty of Law and Social Sciences, Jan Kochanowski University of Kielce, Head of the Department of Constitutional, European and International Public Law, Vice-President of the Board of the Polish Society of Constitutional Law, Speaker of the Society of Polish Parliamentarians, Member of the Board of the European Society of Former Parliamentarians (FP-AP) in Paris (Republic of Poland)

Khadziradeva Svitlana Kostiantynivna, Doctor of Science in Public Administration, Professor, Deputy Director of the Ukrainian School of Government, Head of the Center for Evaluation of Candidates for Civil Service Positions (Ukraine)

Yarovoy Tikhon Serhiiovych, Doctor of Sciences in Public Administration, Ph.D., Professor, Professor at the Department of International Relations and Political Consulting of the Institute of Law and Public Affairs, Open International University of Human Development "UKRAINE" (Ukraine)

Zarosylo Volodymyr Oleksiyovych, Doctor of Law, Professor, Head of the Department of Law-Enforcement and Anti-Corruption Activities, Interregional Academy of Personnel Management (Ukraine)

Sopilko Iryna Nikolaevna, Doctor of Law, Professor, Honored Lawyer of Ukraine, Dean of the Faculty of Law, "State University «Kyiv Aviation Institute»" (Ukraine)

Kyslenko Dmytro Petrovych, Doctor of Pedagogy, PhD in Law, Professor, Leading Researcher, National Defence University of Ukraine (Ukraine)

Riabtsev Gennadii Leonidovych, Doctor of Science in Public Administration, Ph.D., Professor, Professor at the Kyiv-Mohyla School of Government, National University of Kyiv-Mohyla Academy (Ukraine)

Barabash Yurii Hryhorovych, Doctor of Law, Professor, Vice-Rector for Academic Affairs of Yaroslav Mudryi National Law University (Ukraine)

Skrypniuk Oleksandr Vasyliovych, Doctor of Law, Professor, Academician of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, Honored Lawyer of Ukraine, Deputy Director of V.M. Koretsky Institute of State and Law of National Academy of Sciences of Ukraine (Ukraine)

Hubanov Oleh Oleksandrovych, Doctor of Law, Professor, Associate Professor at the Department of Service and Medical Law, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine)

Nesterovych Volodymyr Fedorovych, Doctor of Law, Associate Professor, Head of the Department of State and Law Disciplines, Luhansk State University of Internal Affairs named after E.O. Didorenko (Ukraine)

Tymoshenko Yuriy Petrovych, PhD in Law, Professor, Deputy Director of the Educational-Scientific Institute of Law named after Volodymyr the Great, Interregional Academy of Personnel Management (Ukraine)

Shvets Kateryna Pavlivna, Doctor of Sciences in Public Administration, PhD in Law, Associate Professor, Professor at the Department of Civil Law Disciplines and International Law, Vice-Rector, Interregional Academy of Personnel Management (Ukraine)

Muraviov Kyrylo Volodymyrovych, Doctor of Law, Professor, Professor at the Department of Administrative, Financial and Banking Law of the Educational-Scientific Institute of Law named after Volodymyr the Great, Interregional Academy of Personnel Management (Ukraine)

Nestor Vitalii Romanovych, Doctor of Law, Professor, Professor at the Department of Theory of State and Law and Constitutional Law, Interregional Academy of Personnel Management (Ukraine)

Amelin Oleksandr Yuriiovych, PhD in Law, Associate Professor, Professor at the Department of Law Enforcement and Anti-Corruption Activities, Interregional Academy of Personnel Management (Ukraine)

Adam Adrian Ostanek, DSc, Dr. Hab., Professor at the Military University of Technology (Poland)

Manuel David Masseno, Associate Professor, Polytechnic Institute of Beja (Portugal)

Agnieszka Shpak, Dr. Hab., Professor at the Department of International Security, Institute of Security Studies, Torun (Poland)

Alexandra Letkova, JUDr., Associate Professor, Faculty of Law Matej Bel University, Banska Bystrica (Slovakia)

Martín Beltrán Saucedo, PhD, Full Professor, Faculty of Law Abogado Ponciano Arriaga Leija, Autonomous University of San Luis Potosí (Mexico)

ЗМІСТ

Граб М. І.

Поняття і види збройних конфліктів..... 6

Савка О. І.

Основні аспекти міжнародно-правової
відповідальності держав, що приймають компанії,
які здійснюють приватну військову
та охоронну діяльність.....10

Стрельбицька Л. М., Заросило В. О.,

Присташ С. С.

До питання визнання віртуальних активів
золотовалютними резервами України
і використання OSINT.....16

Чорнолуцький Р. В., Талах А. М.,

Меджбель В. І., Савка О. І., Вишневський Ян

Правосуб'єктність держави
у міжнародних приватноправових відносинах:
сучасні виклики для України.....21

Шиманський М. С., Бортник В. А.

До питання співвідношення понять
реалізації, охорони та захисту прав
на торговельну марку.....27

УДК 341.018:341.236[355.12+341.461]

DOI [https://doi.org/10.32689/2617-9660-2025-3\(35\)-10-15](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2025-3(35)-10-15)**Савка Олександр Іванович,**

кандидат юридичних наук, доцент кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності Навчально-наукового інституту права імені Володимира Великого ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна академія управління персоналом», вул. Фрометівська, 2, м. Київ, 03039; savka30@ukr.net; <https://orcid.org/0000-0002-1723-3412>

ОСНОВНІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНІСТІ ДЕРЖАВ, ЩО ПРИЙМАЮТЬ КОМПАНІЇ, ЯКІ ЗДІЙСНЮЮТЬ ПРИВАТНУ ВІЙСЬКОВУ ТА ОХОРОННУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Анотація. В статті розглянуто основні аспекти міжнародно-правової відповідальності держав, що приймають компанії, які здійснюють приватну військову та охоронну діяльність. Визначено, що з метою захисту прав людини необхідно передбачити обов'язок приймаючої держави, щодо прийняття заходів, які потрібні для надання сили зобов'язанням у сфері захисту таких прав. По-ведений всебічний аналіз Документу Монтре, який визначає держави, що приймають, як держави територіальної юрисдикції, рекомендуючи вживати заходів для припинення порушень міжнародного гуманітарного права, забезпечувати поширення інформації про нього. З метою здійснення контролю над діяльністю компаній, які займаються приватною військовою та охоронною діяльністю у Документі Монтре запропоновано створення спеціального державного органу чи наділення іншого існуючого органу повноваженнями щодо такого контролю. Також рекомендується вжити заходів щодо примусу компаній, які займаються військовою та охоронною діяльністю до дотримання норм національного права, зокрема, встановивши юридичну відповідальність у разі скоєння протиправних діянь. Визначено, що приймаюча держава несе відповідальність за діяльність компаній, які здійснюють приватну військову та охорону діяльність на своїй території. Вона зобов'язана стежити в межах своєї юрисдикції за дотриманням співробітниками компаній, які здійснюють приватну військову та охорону діяльність, прав людини та у разі їх порушення забезпечувати ефективне розслідування та покарання.

Ключові слова: міжнародно-правова відповідальність, приватна військова та охоронна діяльність, міжнародне право, збройний конфлікт, міжнародне гуманітарне право, законодавство, держава, звичаєве право.

Savka Oleksandr Ivanovych,

Candidate of Law Sciences, Associate Professor at the Department of Law Enforcement and Anti-Corruption Activities of the Educational and Scientific Institute of Law named after Volodymyr Veliky «Interregional Academy of Personnel Management», 2, Frometivska Str, Kyiv, 03039; savka30@ukr.net; <https://orcid.org/0000-0002-1723-3412>

KEY ASPECTS OF INTERNATIONAL LEGAL RESPONSIBILITY OF STATES HOSTING COMPANIES ENGAGED IN PRIVATE MILITARY AND SECURITY ACTIVITIES

Abstract. The article examines the main aspects of the international legal responsibility of states that host companies engaged in private military and security activities. It is determined that in order to protect human rights, it is necessary to provide for the host state's obligation to take the measures necessary to give effect to obligations in the field of protecting such rights. A comprehensive analysis of the Montreux Document, which defines host states as states of territorial jurisdiction, is conducted, recommending that measures be taken to stop violations of international humanitarian law and to ensure the dissemination of information about it. In order to control the activities of companies engaged in private military and security activities, the Montreux Document proposes the creation of a special state body or the empowerment of another existing body to exer-

cise such control. It also recommends taking measures to compel companies engaged in military and security activities to comply with national law, in particular by establishing legal liability for unlawful acts. It is specified that the host state is responsible for the activities of companies engaged in private military and security activities on its territory. It is obliged to monitor, within its jurisdiction, compliance with human rights by employees of companies engaged in private military and security activities and, in the event of violations, to ensure effective investigation and punishment.

Key words: *international legal responsibility, private military and security activities, international law, armed conflict, international humanitarian law, legislation, state, customary law.*

Постановка проблеми. Наявність суверенітету передбачає здійснення державою самостійно та незалежно від влади інших держав публічних функцій на своїй території та за її межами. Звідси випливає, що держава зобов'язана здійснювати ефективний контроль, запобігати вчиненню злочинів та проводити розслідування вчинених злочинів. Однак в умовах збройного конфлікту держава не завжди здатна ефективно здійснювати владні повноваження, що спричинено рядом факторів, наприклад, у разі окупації частини території повстанцями. Крім того, у разі спеціальної угоди, укладеної між направляючою та приймаючою державами, компанії, які здійснюють приватну військову та охоронну діяльність можуть перебувати під захистом від переслідування з боку влади приймаючої держави.

За аналогією із встановленням міжнародно-правової відповідальності направляючої держави міжнародно-протиправне діяння приймаючої держави матиме місце у разі присвоєння йому такого діяння. Присвоювана поведінка може бути як у формі дії, так і у формі бездіяльності.

Аналіз досліджень та публікацій. Дослідженням теми міжнародно-правового регулювання діяльності приватних військових та охоронних компаній займалися як українські, так і зарубіжні науковці. Серед вітчизняних дослідників вивченням даної проблематики займалися: К. Громенко [2-3], О. Івасечко [4], О. Ковальський [5], Г. Кохан [8], І. Невзоров [10], О. Савка [12-13], П. Хотенець [11] та інші.

Серед зарубіжних дослідників вивченням вказаної проблематики займалися: П. Веркуйл [22], П. Войцех [23], М. Капаріні [14], Б. Прем [19], Д. Ширер [15], Ф. Шраєр [14], та ряд інших.

Метою статті є визначення основних аспектів міжнародно-правової відповідальності держав, що приймають компанії, які здійснюють приватну військову та охоронну діяльність.

Виклад основного матеріалу. Дії компаній, які здійснюють приватну військову та охоронну діяльність, можуть бути присвоєні державі, що приймає, у разі, якщо вона включила ці компанії до складу збройних сил. De facto на співробітни-

ків може поширюватися положення п. 2 ч. «А» ст. 4 Третньої Женевської конвенції 1949 року [6], якщо вони відповідають умовам, переліченим у статті.

Держава може найняти іноземну компанію, яка здійснює приватну військову та охоронну діяльність для виконання спеціальних завдань. Існує поширена практика залучення компаній, які здійснюють приватну військову та охоронну діяльність для участі у збройних конфліктах неміжнародного характеру, коли уряд держави наймає організацію для боротьби проти повстанців.

Відносини між компаніями, які здійснюють приватну військову та охоронну діяльність і державою, що приймає, виникають в результаті погодження їх перебування на території приймаючої держави з направляючою державою через спеціальну угоду, що визначає статус співробітників цих компаній або у разі ситуації збройного конфлікту неміжнародного характеру через укладення контракту з такою компанією. Перелік послуг, які можуть надавати компанії, які здійснюють приватну військову та охоронну діяльність, узгоджується спрямовуючою та державою, що приймає, з урахуванням положень національного права приймаючої держави.

Так, само держава, що приймає, вправі дозволити або заборонити надання тієї чи іншої послуги. Крім того, держава, що приймає, видає таким компаніям ліцензії, що дозволяють здійснення тієї чи іншої діяльності на території цієї держави. Держава, що приймає, може передбачити кримінальну або цивільно-правову відповідальність за провадження діяльності іноземної компанії, яка здійснює приватну військову та охоронну діяльність без ліцензії.

Про необхідність вжиття заходів захисту державою, що приймає, у ситуації збройного конфлікту висловлювався Міжнародний суд ООН, згідно з рішенням якого приймаюча держава не несе відповідальності за дії приватних осіб, щодо захоплення посольства, але «несе відповідальність за неприйняття всіх необхідних заходів для захисту посольства від захоплення або відновлення контролю над ним» [21].

Після кількох інцидентів, пов'язаних із застосуванням вогнепальної зброї, що виникли з вини співробітників компаній, які займаються приватною військовою та охоронною діяльністю, президент Афганістану видав декрет про припинення їхньої діяльності [18]. Згідно з документом, всі компанії, які займаються приватною військовою та охоронною діяльністю, що знаходяться на території Афганістану, повинні пройти процедуру реєстрації в Міністерстві внутрішніх справ, а також зареєструвати зброю, інакше їх візи анулюються, і співробітники компаній повинні залишити країну [16].

Положення ст. 27 Четвертої Женевської конвенції 1949 року передбачають право осіб, щодо дбайливого гуманного звернення, зокрема, на охорону від будь-яких актів насильства або залякування [7]. Держава, що приймає, зобов'язана контролювати діяльність компаній, які здійснюють приватну військову та охоронну діяльність на своїй території на виконання зазначених зобов'язань, надаючи, у тому числі, особливий захист жінкам і дітям. Відсутність такого контролю призвела б до тяжких наслідків, що виникли внаслідок злочинної діяльності компаній, які займаються приватною військовою та охоронною діяльністю у Боснії, пов'язаної з торгівлею людьми та організацією проституції [17].

Норми міжнародного гуманітарного права зобов'язують держави здійснювати карне переслідування в межах своєї юрисдикції. З іншого боку, ст. 2(3) Міжнародного пакту про громадянські та політичні права [9], ст. 7 Африканської хартії прав людини та народів [1] передбачають обов'язок держав забезпечувати ефективний захист правового захисту.

З метою захисту прав людини в Документі Монтре передбачено обов'язок приймаючої держави щодо прийняття заходів, які потрібні для надання сили зобов'язанням у сфері захисту таких прав.

Припинення та розслідування злочинів, скоєних компаніями, які займаються приватною військовою та охоронною діяльністю та їх співробітниками [20]. Документ Монтре визначає держави, що приймають, як держави територіальної юрисдикції, рекомендуючи вживати заходів для припинення порушень міжнародного гуманітарного права, забезпечувати поширення інформації про нього. Аналогічний обов'язок лежить на державі, що приймає, щодо забезпечення дотримання стандартів у галузі прав людини. Держава, що приймає, повинна розробити на національному рівні перелік послуг, які можуть виконуватися приватними особами, при цьому

Документ Монтре орієнтує держави брати до уваги можливість залучення персоналу компаній, які займаються приватною військовою та охоронною діяльністю у військових діях. Державам, що приймають, рекомендується розробити нормативно-правовий документ, що регулює процедуру видачі дозволів компаніям, які займаються приватною військовою та охоронною діяльністю, на надання військових/охоронних послуг на території держави.

З метою здійснення контролю над діяльністю компаній, які займаються приватною військовою та охоронною діяльністю у Документі Монтре запропоновано створення спеціального державного органу чи наділення іншого існуючого органу повноваженнями щодо такого контролю.

Також рекомендується вжити заходів, щодо примусу компаній, які займаються військовою та охоронною діяльністю до дотримання норм національного права, зокрема, встановивши юридичну відповідальність у разі скоєння протиправних діянь.

Відповідно до проєкту статей про відповідальність держав вчинення міжнародно-протиправного діяння матиме низку наслідків для держави-порушника. Держава зобов'язана повністю відшкодувати збитки, заподіяні внаслідок такого діяння, причому посилення положення внутрішньодержавного права як виправдання протиправного діяння заборонено. Повне відшкодування збитків може здійснюватися у формі: реституції, компенсації та сатисфакції окремо, або у поєднанні форм відшкодування.

При розробці Документу Монтре [20] було враховано дію угод про статус сил, які надавали імунітет від юрисдикції держав, що приймають. Зважаючи на негативні наслідки, що виразилися у зловживанні компаніями, які займаються приватною військовою та охоронною діяльністю, наданими привілеями, у Документі Монтре зазначено, що приймаючим державам «при обговоренні на переговорах угод з державами-контрагентами, які містять норми, що стосуються правового статусу та юрисдикції до компаній, які займаються приватною військовою та охоронною діяльністю, та їх персоналу» таких угод щодо дотримання національного законодавства.

Проєкт Конвенції про приватну військову та охоронну діяльність передбачає загальний принцип відповідальності всіх держав за діяльність компаній, у тому числі, щодо дотримання норм міжнародного права. На відміну від Документу Монтре [20] проєкт Конвенції забороняє державам залучати компанії, які здійснюють приватну військову та охоронну діяльність для здійснення

виключно державних функцій. Проект Конвенції про приватну військову та охоронну діяльність, а також норми «м'якого права», що регулюють їхню діяльність, передбачають більший обсяг обов'язків щодо направляючих держав.

Висновки. Підводячи підсумок, можна констатувати, що питання відповідальності приймаючих держав за дії, вчинені компаніями та їх співробітниками, які здійснюють приватну військову та охоронну діяльність, актуальне і торкається життєво важливих інтересів держави й світової спільноти. Приймаюча держава несе відповідальність за діяльність компаній, які здійснюють приватну військову та охорону діяльність на своїй території. Вона зобов'язана стежити в межах своєї юрисдикції за дотриманням співробітниками компаній, які здійснюють приватну військову та охорону діяльність, прав людини та у разі їх порушення забезпечувати ефективне розслідування та покарання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- Африканська хартія правами людини і народів, 26 червня 1981 року.
- Горovenko В., Тютюнник В. Приватні воєнні компанії: міжнародний досвід і можливі шляхи його реалізації в Україні. *Наука і оборона*, 2013. №3. С. 32–39.
- Горovenko В., Тютюнник В. Приватні воєнні компанії: міжнародний досвід і можливі шляхи його реалізації в Україні. *Ukrainian Military Pages*. 2015. URL: <https://www.ukrmilitary.com/2015/11/privatemilitary-companies.html>. (дата звернення: 14.05.2025).
- Івасечко О. Я., Бондар Д. А. Міжнародний досвід діяльності приватних військових компаній у збройних конфліктах. *Регіональні студії*, 2023. С. 103–107.
- Ковальський О. В. Залучення приватних військових та охоронних компаній: проблеми міжнародно-правового регулювання. Тенденції реформування правової системи України і країн світу: правові, психологічні та соціокультурні аспекти: матеріали Міжнародної наукової конференції (м. Тернопіль, 5-6 листопада 2019 р.). Тернопіль, 2019. С. 108–111.
- Конвенція (III) про поведження з військовополоненими. Женева, 12 серпня 1949 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text (дата звернення: 20.05.2025)
- Конвенція (IV) про захист населення під час війни. Женева, 12 серпня 1949 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text (дата звернення: 20.05.2025)
- Кохан Г. Л. Правові питання діяльності приватних військових компаній: міжнародний аспект. *Вчені записки*, 2020. С. 190–201.
- Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, ухвалений резолюцією 2200 А (XXI) Генеральної Асамблеї від 16 грудня 1966 року.
- Невзоров І. Л. Приватні військові компанії та право: гострі питання, деякі світові тенденції нормативного регулювання. *Збірник наукових статей і тез доповідей на науково-практичній конференції до 100-річчя підготовки охоронців правопорядку у Харкові (м. Харків, 25 листопада 2017 р.)*. Харків, 2017. С. 212–214.
- Невзоров І. Л., Хотенець П. В. Приватні військові компанії та право: гострі питання, деякі світові тенденції нормативного регулювання. *Підготовка охоронців правопорядку в Харкові (1917-2017 рр.)*. Харків, 2017. С. 212–214.
- Савка О. І. Регулювання приватної військової та охоронної діяльності: порівняльний аналіз політики міжнародних організацій і світових держав. *Аналітично-порівняльне правознавство – електронне наукове фахове видання ДВНЗ УжНУ*. №03. Частина 3. 2025. С. 361–367. DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.03.3.56>
- Савка О. І. Формування моделі міжнародно-правового регулювання приватної військової та охоронної діяльності. *Науковий вісник УжНУ. Серія Право*. Випуск 89. Частина 4. 2025. С. 206–217 DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.89.4.31>
- Caparini M., Schreier F. *Privatising Security: Law, Practice and Governance of Private Military and Security Companies*. Geneva, 2005. 184 p.
- David Shearer. *Private Armies and Military Intervention*. Routledge 2013. First published February 1998 by Oxford University Press for The International Institute for Strategic Studies.
- Decree President of Islamic Republic of Afghanistan About Dissolution of Private Security Companies, 17 August 2010, № 62.
- Human Rights Watch, *Hopes Betrayed: Trafficking of Women and Girls to Post-Conflict Bosnia and Herzegovina for Forced Prostitution*, (26 November 2002). URL: <https://www.hrw.org/report/2002/11/26/hopes-betrayed/trafficking-women-and-girls-post-conflict-bosnia-and-herzegovina>.
- Karzai decree ousts private security firms URL: <http://www.washingtontimes.com/news/2010/aug/16/karzai-ousts-private-security-firms/?page=all>.
- Prem B. The regulation of private military and security companies: Analyzing power in multi-stakeholder initiatives. *Contemporary Security Policy*. 2021. Vol. 42. No. 3. P. 345–370. DOI: 10.1080/13523260.2021.1897225

20. The Montreux Document on Pertinent International Legal Obligations and Good Practices for States Related to Operations of Private Military and Security Companies During Armed Conflict. URL: https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/icrc_002_0996.pdf
21. United States Diplomatic and Consular in Tehran, I.C.J. Reports 1980. URL: <https://www.icj-cij.org/case/64>
22. Verkuil Paul R. Outsourcing Sovereignty: Why Privatization of Government Functions Threatens Democracy and What We Can Do about It. Cambridge. 2007. 248 p.
23. Wojciech P. The Awakening of Private Military Companies. 2020. URL: <https://warsawinstitute.org/awakening-private-military-companies/> (дата звернення: 14.05.2025)
1949. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text (accessed: 20.05.2025) [in Ukrainian].
7. Konventsia (IV) pro zakhyst naselennia pid chas viiny [Convention (IV) relative to the Protection of Civilian Persons in Time of War]. Geneva, August 12, 1949. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text (accessed: 20.05.2025) [in Ukrainian].
8. Kokhan, G. L. (2020). Pravovi pytannia diialnosti pryvatnykh viiskovykh kompanii: mizhnarodnyi aspekt [Legal issues of private military companies: international aspect]. Scientific notes, P. 190–201. [in Ukrainian].
9. Mizhnarodnyi pakt pro hromadianski ta politychni prava, ukhvalenyi rezoliutsiieiu 2200 A (XXI) Heneralnoi Asamblei [International Covenant on Civil and Political Rights, adopted by General Assembly resolution 2200 A (XXI)] of December 16, 1966.

REFERENCES:

1. Afrykanska khartiia pravamy liudyny i narodiv, 26 chervnia 1981 roku [African Charter on Human and Peoples' Rights], June 26, 1981.
2. Gorovenko, V., Tyutyunnik, V. (2013). Pryvatni voienni kompanii: mizhnarodnyi dosvid i mozhlyvi shliakhy yoho realizatsii v Ukraini [Private military companies: international experience and possible ways of its implementation in Ukraine]. *Science and Defense*, No. 3. P. 32–39. [in Ukrainian].
3. Gorovenko, V., Tyutyunnik, V. (2015). Pryvatni voienni kompanii: mizhnarodnyi dosvid i mozhlyvi shliakhy yoho realizatsii v Ukraini [Private military companies: international experience and possible ways of its implementation in Ukraine]. Ukrainian Military Pages. Retrieved from: <https://www.ukrmilitary.com/2015/11/privatemilitary-companies.html>. (accessed: 14.05.2025). [in Ukrainian].
4. Ivaschenko, O. Y., Bondar, D. A. (2023). Mizhnarodnyi dosvid diialnosti pryvatnykh viiskovykh kompanii u zbroinykh konfliktakh [International experience of private military companies in armed conflicts]. *Regional Studies*, P. 103–107. [in Ukrainian].
5. Kovalsky, O. V. (2019). Zaluchennia pryvatnykh viiskovykh ta okhoronnykh kompanii: problemy mizhnarodno-pravovoho rehuliuвання [Involvement of private military and security companies: problems of international legal regulation]. Trends in reforming the legal systems of Ukraine and other countries: legal, psychological, and sociocultural aspects: materials from the International Scientific Conference (Ternopil, November 5-6, 2019). Ternopil, P. 108–111. [in Ukrainian].
6. Konventsia (III) pro povodzhennia z viiskovopolonennymy [Convention (III) relative to the Treatment of Prisoners of War]. Geneva, August 12, 1949. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text (accessed: 20.05.2025) [in Ukrainian].
7. Konventsia (IV) pro zakhyst naselennia pid chas viiny [Convention (IV) relative to the Protection of Civilian Persons in Time of War]. Geneva, August 12, 1949. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text (accessed: 20.05.2025) [in Ukrainian].
8. Kokhan, G. L. (2020). Pravovi pytannia diialnosti pryvatnykh viiskovykh kompanii: mizhnarodnyi aspekt [Legal issues of private military companies: international aspect]. Scientific notes, P. 190–201. [in Ukrainian].
9. Mizhnarodnyi pakt pro hromadianski ta politychni prava, ukhvalenyi rezoliutsiieiu 2200 A (XXI) Heneralnoi Asamblei [International Covenant on Civil and Political Rights, adopted by General Assembly resolution 2200 A (XXI)] of December 16, 1966.
10. Nevzorov, I. L. (2017). Pryvatni viiskovi kompanii ta pravo: hostri pytannia, deiaki svitovi tendentsii normatyvnoho rehuliuвання [Private military companies and the law: pressing issues, some global trends in regulatory control]. Collection of scientific articles and abstracts of reports at the scientific and practical conference dedicated to the 100th anniversary of training law enforcement officers in Kharkiv (Kharkiv, November 25, 2017). Kharkiv, P. 212–214. [in Ukrainian].
11. Nevzorov, I. L., Khotenets, P. V. (2017). Pryvatni viiskovi kompanii ta pravo: hostri pytannia, deiaki svitovi tendentsii normatyvnoho rehuliuвання [Private Military Companies and the Law: Pressing Issues, Some Global Trends in Regulatory Framework]. Training of Law Enforcement Officers in Kharkiv (1917-2017). Kharkiv, P. 212–214. [in Ukrainian].
12. Savka, O. I. (2025). Rehuliuвання pryvatnoi viiskovoi ta okhoronnoi diialnosti: porivnialnyi analiz polityky mizhnarodnykh orhanizatsii i svitovykh derzhav [Regulation of private military and security activities: a comparative analysis of the policies of international organizations and world powers]. *Analytical and Comparative Law – electronic scientific professional publication of UzhNU*. No. 03. Part 3. Pp. 361–367. DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.03.3.56> [in Ukrainian].
13. Savka, O. I. (2025). Formuvannia modeli mizhnarodno-pravovoho rehuliuвання pryvatnoi viiskovoi ta okhoronnoi diialnosti [Formation of a model of international legal regulation of private military and security activities]. *Scientific Bulletin of UzhNU. Law Series*. Issue 89. Part 4. Pp. 206–217 DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.89.4.3> [in Ukrainian].

14. Verkuil Paul R. (2007). *Outsourcing Sovereignty: Why Privatization of Government Functions Threatens Democracy and What We Can Do about It*. Cambridge. 248 p.
15. Wojciech, P. (2020). *The Awakening of Private Military Companies*. Retrieved from: <https://warsawinstitute.org/awakening-private-military-companies/> (accessed: 14.05.2025)
16. Caparini, M., Schreier, F. (2005). *Privatising Security: Law, Practice and Governance of Private Military and Security Companies*. Geneva, 184 p.
17. Prem, B. (2021). The regulation of private military and security companies: Analyzing power in multi-stakeholder initiatives. *Contemporary Security Policy*. Vol. 42. No. 3. P. 345–370. DOI: 10.1080/13523260.2021.1897225
18. David Shearer. *Private Armies and Military Intervention*. Routledge 2013. First published February 1998 by Oxford University Press for The International Institute for Strategic Studies.
19. United States Diplomatic and Consular in Tehran, I.C.J. Reports 1980. Retrieved from: <https://www.icj-cij.org/case/64>
20. Karzai decree ousts private security firms. Retrieved from: <http://www.washingtontimes.com/news/2010/aug/16/karzai-ousts-private-security-firms/?page=all>.
21. Decree President of Islamic Republic of Afghanistan About Dissolution of Private Security Companies, 17 August 2010, № 62.
22. Human Rights Watch, *Hopes Betrayed: Trafficking of Women and Girls to Post-Conflict Bosnia and Herzegovina for Forced Prostitution*, (26 November 2002). Retrieved from: <https://www.hrw.org/report/2002/11/26/hopes-betrayed/trafficking-women-and-girls-post-conflict-bosnia-and-herzegovina>
23. The Montreux Document on Pertinent International Legal Obligations and Good Practices for States Related to Operations of Private Military and Security Companies During Armed Conflict. Retrieved from: https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/icrc_002_0996.pdf

Дата надходження статті: 25.09.2025

Дата прийняття статті: 15.10.2025

Опубліковано: 04.12.2025